

Huis van gebed en heiligheid

Benedictijnenabdij van Solesmes viert zijn duizendjarig bestaan

- ▶ Bekend voor het gregoriaans
- ▶ Door liturgie en trouw aan Rome erfgenaam van Cluny

Erik DE SMET

De wat krappe, middeleeuwse abdijkerk van Solesmes oogt niet indrukwekkend en de streek rond de Sarthe ligt in een toeristisch niemandsland tussen Normandië en de Loire. Toch zitten er, en dat op een weekdag, zeker tweehonderd mensen in de kloosterkerk wanneer de zestig monniken binnenschrijven voor het avondgebed. Op de parking niet alleen wagens uit Frankrijk, maar ook uit België, Duitsland en Engeland. „Wij komen hier voor het gregoriaans”, zegt een Brussels echtpaar. Dit is duidelijk een magische plaats.

Solesmes geldt als de tweede wieg van de benedictijnenorde. Het was immers een jonge priester uit de streek, Prosper Guéranger, die in 1833 in het verlaten, maar in 1010 gestichte klooster de draad van het benedictijnse leven opnam.

In 1837 werd Solesmes op uitdrukkelijke wens van paus Gregorius XVI de legitieme erfgenaam van de abdij van Cluny, ooit vaandeldrager van het middeleeuwse kloosterleven. Aldus

ontstond binnen de benedictijnse wereld de congregatie van Solesmes. Net zoals Cluny hecht Solesmes groot belang aan de liturgie en belijdt zij uitdrukkelijk de trouw aan Rome.

Pater Thierry Bourdeau: „Dom Guéranger is de grote figuur die de hele geschiedenis van Solesmes domineert. Hij deed meer dan alleen maar restaureren. De abt van Solesmes had het charisma van een stichter en hernieuwde het monastieke leven dat hij aan de hele Kerk van zijn tijd aanbood. Guéranger speelde ook een rol in de herleving van het katholicisme in de negentiende eeuw, in de liturgische beweging en de restauratie van het gregoriaans. Hij en zijn opvolgers hebben van Solesmes een huis van gebed en heiligheid gemaakt.”

Wie in Solesmes binnentreedt, moet in staat zijn zeven maal per dag de kerkdiensten te zingen

Wie in Solesmes binnentreedt, moet fysiek in staat zijn de zeven gebedsmomenten te zingen, en die af te wisselen met een leven van studie en arbeid. Je moet ook Latijn leren, want alle diensten en gebeden, op de mislezingen na, gebeuren in het Latijn.

Het imposante hoofdgebouw van de abdij weerspiegelt in de rivier Sarthe. © Erik De Smet

Gastvrijheid staat in Solesmes voorop. Zo wil de regel van Benedictus het. Het eerste onthaal is de kloosterkerk. Alle diensten zijn toegankelijk, al zie je de monniken nauwelijks. Mannen kunnen op retraite komen in het gastenhuis binnen de kloostermuren. De verrassing is groot, eenmaal je binnen het slot staat. Het eigenlijke kloostergebouw lijkt een giganti-

sche slottoren die weerspiegelt in het kabbelende water van de Sarthe. Opgetrokken in 1898 was het een provocatie aan het adres van de antiklerikale Franse Derde Republiek, die de monniken tot tweemaal uit het klooster verjoeg.

Pas als je als gast in de ruime kloosterrefter mag aanschuiven, merk je dat een derde van de monniken onder de vijftig is.

Lokt de hardheid van dit bestaan jonge kandidaten aan? Is dit een van de humusgronden van de Franse Kerk, die klein maar zelfbewust de toekomst tegemoet stapt? Dom Philippe Dupont: „De psalmist zegt dat duizend jaar maar een dag zijn in de ogen van de Heer. Ook de toekomst is zijn geheim. De toekomst behoort aan Hem, niet aan ons.”

Meezingen met de engelen

Monniken van Solesmes zijn belangrijkste propagandisten van het gregoriaans

In de winkel van het poortgebouw van Solesmes liggen tientallen opnamen met gregoriaanse muziek te koop. De oudste dateert uit 1930, de recentste van enkele maanden geleden. De naam van Solesmes is verbonden met het gregoriaans. Vanuit de hele wereld, komen liefhebbers en kenners hier gregoriaans beluisteren en bestuderen, al legt de gastenpater uit dat niet alleen het gezang aantrekt, maar ook het monastieke leven aantrekt.

Gregoriaans is de liturgische muziekstijl die in de westerse Kerk vorm kreeg tijdens de vroege middeleeuwen, en wel in de toenmalige volkstaal van het westen: het Latijn. Het is uitgepuurde muziek, die eigenlijk door iedereen kon gezongen worden.

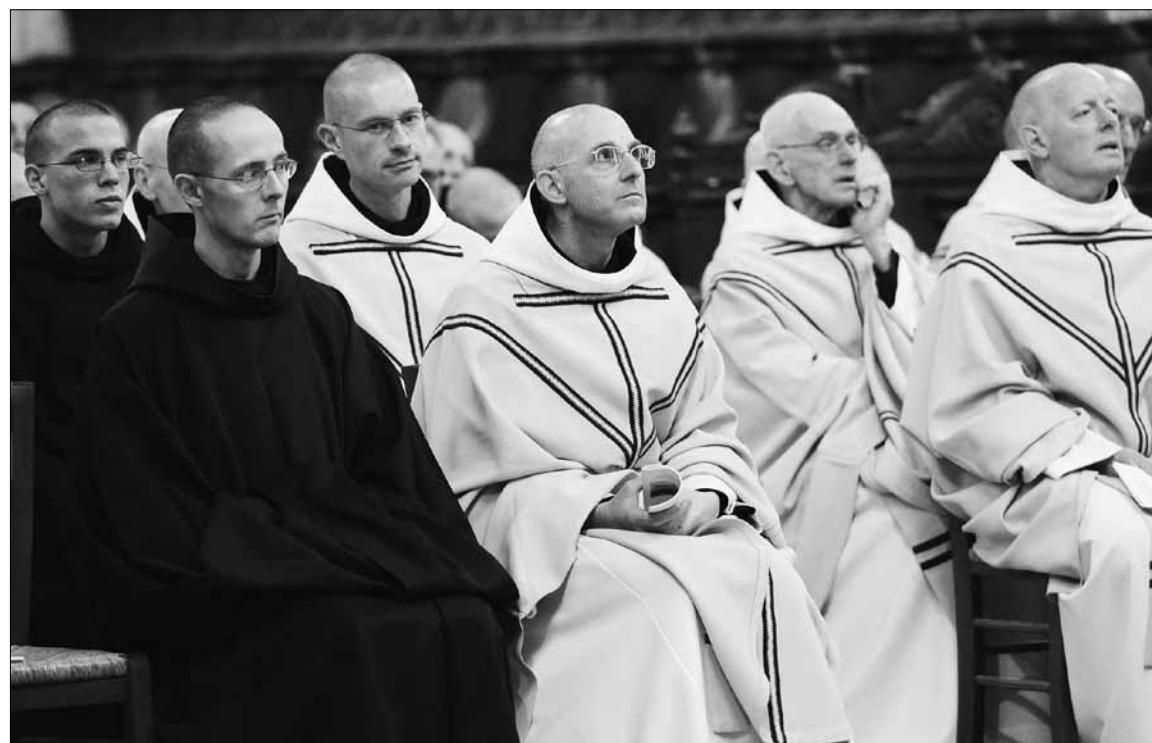
„Het gebruik van het Latijn is een van de geheimen van Solesmes”, vertelt een van de monniken. „Het verbindt ons met de Kerk van Rome, die onze moeder is en de eenheid garandeert. Latijn garandeert ook de continuïteit met onze bronnen.”

Dom Guéranger, de herstichter van Solesmes, nam de taak op zich om het gregoriaans te restaureren en alle muzikale kunstgrepen uit eerdere eeuwen weg te werken. Overal in Europa zochten de benedictijnen naar oude manuscripten.

Niet zonder tegenstand schiepen de Franse benedictijnen een eigen standaard voor deze kerkzang. De stijl van Solesmes houdt respect voor de tekst in, een juiste uitspraak en klemtoon. Voor de monniken verdient het gregoriaans ook zijn plaats in de zondagse parochieliturgie.

Wat je in Solesmes hoort, is geen recital, maar gebed. Meezingen met de engelen in de hemel, wordt het wel eens genoemd. De vraag is of de gelovige die weinig of geen Latijn beheerst wel echt tot gebed komt. Is het Latijn dan geen buffer die je verhindert de boodschap echt te verstaan?

Maar de schoonheid van deze muziek opent blijkbaar ook vandaag nog steeds het hart voor de boodschap van het evangelie. En dat gebeurt niet alleen met het verstand, maar op een intuïtieve wijze. Soms zeggen enkele zuiver gezongen noten meer dan een woord. (EDS)

Monniken van Solesmes tijdens de eredienst, die in het gregoriaans gezongen wordt. © Belga

Ook Cluny jarig

529: Benedictus van Nursia geeft aan het klooster van Monte Cassino de regel die de standaard zal worden voor het monastieke leven • 910: stichting van de abdij van Cluny (Bourgon-dië), centrum van de Kerkhervorming • 1010: stichting Solesmes • 1062: stichting Affligem, de oudste nog bestaande abdij in de Nederlanden • 1113: Bernardus van Clairvaux treedt binnen in Cîteaux, bakermat van de cisterciënzers • 1677: abt De Rancé sticht een strengheidsbeweging in La Trappe (Normandië), vandaar de naam trappisten • 1790-1795: de Franse Revolutie schaft het kloosterleven af en onteigent alle abdijen • 11 juli 1833: Dom Guéranger herstelt het benedictijnse leven in Solesmes en krijgt van de paus de titel van erfgenaam van Cluny • 1836: een hoeve in Westmalle wordt een trappistenabdij • 1892: de trappisten vormen een afzonderlijke orde • 1893: ontstaan van de Benedictijnse Confederatie, die 21 verschillende congregaties van benedictijnenabdijen overkoepelt waaronder ook die van Solesmes • 1901: de Franse regering verdrijft monniken, ook die van Solesmes • 2010: wereldwijd zijn er zowat 900 abdijen en priorijen